העירוב. וסובר רבי מאיר, שאף שאין אנו מבריעים כדברי העדים הראשונים, מכל מקום החמירו חכמים לחשוש לדבריהם ולבטל את חזקת הטהרה של התרומה, וכיון שאין כאן חזקה להקל עלינו להחמיר שהרי הוא ספק דאורייתא. ולפי זה סברת רבי יוסי המיקל במשנתנו בספק תרומה ונטמאת, שכיון שכתות העדים מכחישות זו את זו אין אנו מתחשבים בדבריהן כלל, ונשארת התרומה בחזקתה שהיתה טהורה כפי שהניחה בתחילה.

רבא מתרץ את דברי רבי מאיר באופן אחר: **רָבָא אָמַר**, לעולם אף בנגע באחד בלילה מדובר באופן שיש שתי כתות המכחישות זו את זו, אחת אומרת לאחר שנגע בו מת והשניה אומרת קודם שנגע בו מת, ומכל מקום אין להקשות מדברי רבי מאיר שם על דבריו במשנתנו, דהָתָם לגבי נגע באחד בלילה, **תְּרֵי חֲזָקֵי לְקוּלָּא** – יש שתי חזקות להקל ולטהרו, אחת 'העמד מת על חזקתו' שבשעת הנגיעה היה חי, והשניה 'העמד נוגע על חזקתו' שהוא טהור כפי שהיה בתחילה, וכיון שיש שתי חזקות לטהר לא החמירו חכמים לחשוש לעדות הכת המטמאת, ועל כן הלך רבי מאיר אחר החזקות להקל. **וְהָכָא** – אבל במשנתנו שעירב בתרומה ואינו יודע מתי נטמאה, **חָדָא חֲזָקָה לְקוּלָּא** – יש רק חזקה אחת להקל, דהיינו חזקת הטהרה של התרומה האומרת שבבין השמשות היתה עדיין טהורה, ובאופן זה החמירו חכמים לחשוש לדברי הכת המטמאת אף שהיא מוכחשת, ולבטל את חזקת הטהרה של התרומה, וכיון שאין חזקה להקל החמיר רבי מאיר.

הגמרא עוברת לדון בדעת רבי יוסי. שואלת הגמרא: **קַשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹסֵי אַדְּרַבִּי יוֹסֵי** – יש להקשות סתירה בין דברי רבי יוסי במשנתנו שספק עירוב כשר, לשיטתו במקוואות שהובאה לעיל (לה:), שמטמא מי שספק טבל אפילו בטומאה דרבנן. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא**, לעולם בספק דרבנן מיקל רבי יוסי, **וְשַׁאנִי** – שונה הדין **בְּטוּמְאָה, הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהּ עִיקָּר מִן הַתּוֹרָה** – כיון שיש טומאות שהן דאורייתא וצריך להחמיר בספקן, על כן החמירו חכמים אף בספק טומאה דרבנן, כי חששו שאם יקלו בו יבואו לזלזל גם בספק טבילה בטומאה דאורייתא.

שואלת הגמרא: הרי לדבריך בספק דאורייתא ודאי יש להחמיר, ואם כן קשה, **שַׁבָּת נַמִּי דְּאוֹרַיְיתָא הִיא** – גם איסור תחומין בשבת הוא מן התורה, ומדוע הקיל רבי יוסי בספק עירוב תחומין. משיבה הגמרא: **קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי**, איסור **תְּחוּמִין דְּרַבָּנָן**.

תירוץ נוסף לסתירה בדעת רבי יוסי: **וְאִיבָּעֵית אֵימָא**, לעולם רבי יוסי מחמיר בספק דרבנן, **וְהָא דְּיָדֵיהּ הָא דְּרַבֵּיהּ** – מה שהחמיר רבי יוסי בספק טומאה הוא שיטת עצמו, ומה שהיקל בספק עירוב הוא בשם רבו, ואינו סובר כך בעצמו.

מוסיפה הגמרא: **דְּיָקָא נַמִּי** – כך גם מדויק מלשון המשנה, **דְּקָתָנֵי 'אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַבְטוֹלְמוֹס הָעִיד מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה זְקֵנִים שֶׁפֶּסֶק עֵירוּב כָּשֵׁר'**, ומשמע שמה שהכשיר בספק עירוב היא דעת רבו אבטולמוס. מסיימת הגמרא: **שְׁמַע מִינָּהּ**.

תירוץ שלישי לסתירה בדעת רבי יוסי: **רָבָא אָמַר**, לעולם רבי יוסי מיקל בספק דרבנן, **וְהָתָם** לגבי טמא שספק טבל, **הַיְינוּ מַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי** – זהו טעמו של רבי יוסי להחמיר, משום שיש לומר **הַעֲמֵד טָמֵא עַל חֶזְקָתוֹ, וְאִימָא** [–ואמור] **שלֹא טָבַל** והוא עדיין טמא כבתחילה, ומשום החזקה מחמיר רבי יוסי. אך במשנתנו לגבי ספק עירוב, אף שיש בה חזקה להחמיר דהיינו העמד אדם על חזקת תחום ביתו ואמור שלא עירב, מכל מקום יש גם חזקה להקל שהיא חזקת הטהרה של התרומה, וכיון שיש חזקה להקל ולהחמיר, בספק דרבנן יש להקל.

מקשה הגמרא: אם רבי יוסי מטמא בספק טבילה משום חזקה, מדוע הוא מטמא גם באופן השני של המשנה במקוואות, דהיינו כשטבל במקוה שספק אם נחסרה קודם שטבל או לאחר שטבל, הרי **אַדְּרַבָּה**, כיון שיש שם גם חזקה להקל דהיינו **הַעֲמֵד מִקְוֶה עַל חֶזְקָתוֹ וְאִימָא** [–ואמור] **שלֹא חָסַר** בשעת הטבילה, עלינו להקל בספק טומאה דרבנן ולטהרו. משיבה הגמרא: אכן כשיש למקוה חזקת כשרות מטהר רבי יוסי, אך במשנה שם מדובר **בְּמִקְוֶה שֶׁלֹּא נִמְדַּד** מעולם אם יש בו ארבעים סאה, ועל כן לא היתה לו חזקת כשרות.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת שרבי יוסי מכשיר ספק עירוב רק במקום חזקה: **תַּנְיָא, כֵּיצַד אָמַר רַבִּי יוֹסֵי 'סָפֵק עֵירוּב כָּשֵׁר', עֵירַב בְּתְרוּמָה** טהורה ואחר כך נטמאה, **וְסָפֵק** הדבר אם **מִבְּעוֹד יוֹם נִטְמְאַת** ואינו עירוב כיון שלא היה ראוי לאכילה בבין השמשות, **סָפֵק מְשֻׁחֶשֶׁכָה נִטְמְאַת** ועירובו עירוב, בכגון זה אמר רבי יוסי שהעירוב כשר מספק, כיון שאנו מעמידים את התרומה על חזקתה שבבין השמשות היתה טהורה, ורק משחשיכה נטמאת. **וְכֵן** אם עירב **בְּפֵירוֹת** טבל שלא הופרשה מהם תרומה כדין והם אסורים באכילה, ואחר שהניחם הופרשה התרומה ונתקנו לאכילה, אך **סָפֵק** אם **מִבְּעוֹד יוֹם נִתְקְנוּ** ועירובו עירוב כיון שבבין השמשות כבר היה ראוי לאכילה, **סָפֵק מְשֻׁחֶשֶׁכָה נִתְקְנוּ** ואין עירובו עירוב, **זֶה הוּא סָפֵק עֵירוּב** שהוא **כָּשֵׁר**.

ממשיכה הברייתא: **אֲבָל עֵירַב בִּתְרוּמָה** שמתחילה היתה **סָפֵק טְהוֹרָה סָפֵק טְמֵאָה**, ולא היתה לעירוב חזקת כשרות, **וְכֵן** אם עירב **בְּפֵירוֹת שֶׁסָּפֵק נִתְקְנוּ סָפֵק לֹא נִתְקְנוּ, אֵין זֶה סָפֵק עֵירוּב כָּשֵׁר**, כיון שלא היתה להם חזקת כשרות מעולם, ובמקום שאין חזקה להקל מחמיר רבי יוסי.

מקשה הגמרא: **מַאי שְׁנָא תְּרוּמָה** – במה שונה דין תרומה שספק מתי נטמאה, **דְּאַמְרִינָן הַעֲמֵד תְּרוּמָה עַל חֶזְקָתָהּ, וְאִימָא** [–ואמור] **טְהוֹרָה הִיא** בבין השמשות כפי שהיתה בתחילה והעירוב כשר, **פֵּירוֹת נַמִּי** – הרי גם בפירות שספק מתי נתקנו יש לומר בהם **הַעֲמֵד טֶבֶל עַל חֶזְקָתוֹ, וְאִימָא לֹא נִתְקְנוּ** עדיין הפירות בבין השמשות אלא טבל הם ואסורים באכילה כפי שהיו בתחילה, והיה רבי יוסי צריך לפסול את העירוב משום החזקה. משיבה הגמרא: **לֹא תֵּימָא** – אל תגרוס במשנה **'סָפֵק מִבְּעוֹד יוֹם נִתְקְנוּ** ספק משחשיכה נתקנו', **אֶלָּא אִימָא 'סָפֵק מִבְּעוֹד יוֹם נִדְמָעוּ** [–נתערבו] **סָפֵק מְשֻׁחֶשֶׁכָה נִדְמָעוּ'**, כלומר, אין מדובר בפירות טבל אלא בפירות חולין שהיו מעושרים ומתוקנים לאכילה, ואחר כך נתערבה בהם תרומה ונאסרו באכילה לישראל, ואין ידוע אם קרה הדבר מבעוד יום ובבין השמשות כבר לא היה העירוב ראוי לאכילה, או שקרה משחשיכה, ועל כך אמר רבי יוסי שעירובו עירוב כיון שמעמידים את הפירות בבין השמשות על חזקתם שהיו מתוקנים לאכילה, ואומרים שרק משחשיכה נדמעו.

הגמרא מבררת מה הדין כשעירב בתרומה טהורה אך אינו יודע איזו היא: **בְּעָא** [–שאל] **רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מֵרַב הוּנָא, הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כְּבָרוֹת** של תרומה, **אַחַת טְמֵאָה** ואסורה באכילה ועל כן אינה ראויה לערב בה, **וְאַחַת טְהוֹרָה** וראויה לערב בה, ואינו יודע איזו מהן טהורה, **וְאָמַר** לשלוחיו **עֵירְבוּ לִי בַּכבר הַטְּהוֹרָה בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִיא**, כלומר הניחו את שתי הכברות יחד בסוף התחום, והכבר הטהורה שבהן תהיה עירוב היכן שהיא, **מַהוּ** – האם קנה לו עירובו.

מוסיפה הגמרא: **תִּיבְעֵי לְרַבִּי מֵאִיר תִּיבְעֵי לְרַבִּי יוֹסֵי** – יש להסתפק בשאלה זו בין לרבי מאיר ובין רבי יוסי, שנחלקו במשנתנו אם ספק עירוב כשר. **תִּיבְעֵי לְרַבִּי מֵאִיר** המחמיר בספק עירוב, **דַּעַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם** – כל מה שאמר רבי מאיר במשנה שבספק תרומה ונטמאת אינו עירוב, הוא משום **דְּלֵיכָּא טְהוֹרָה** – שאין שם כבר שודאי היתה טהורה, שהרי הספק הוא שמא הכבר האחת שהניח נטמאה מבעוד יום. אבל **הָכָא הָא אִיכָּא טְהוֹרָה** – בספק זה הרי ודאי יש כבר טהורה שראוי לערב בה, אלא שאינו יודע איזו היא, ושמא בזה רבי מאיר מודה שעירובו עירוב כיון שמכל מקום הניח גם עירוב ראוי.

ממשיכה הגמרא: **אוֹ דִילְמָא, אֲפִילּוּ** (לְ)**רַבִּי יוֹסֵי לֹא קָאָמַר** שספק עירוב כשר, **אֶלָּא הָתָם** במשנתנו לגבי ספק תרומה ונטמאת, כיון **דְּאִם אִיתָא דְּהִיא טְהוֹרָה** – שאם אכן היתה הכבר טהורה בזמן

המשך בעמוד כב

קניית העירוב, **יָדַע לָהּ** – ידע היכן הכבר וידע שהיא סעודתו ויכל לאוכלה, ואף שהיא ספק טמאה סבר רבי יוסי שניתן לסמוך על החזקה ולומר שהיתה טהורה בבין השמשות. **אֲבָל הָכָא הָא לֹא יָדַע לָהּ** – אך בספק זה הרי אינו יודע איזו היא הכבר הטהורה, ואם כן בפועל הוא לא ידע היכן סעודתו ולא יכל לאוכלה שהרי גם ספק טומאה אסור באכילה, ושמא בזה אף רבי יוסי מודה שאין עירובו עירוב.

פושטת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ** רב הונא, **בֵּין לְרַבִּי יוֹסֵי בֵּין לְרַבָּנַן מֵאִיר בְּעֵינָן** – צריך שיהיה העירוב **סְעוּדָה הָרְאוּיָה** לאוכלה **מִבְּעוֹד יוֹם, וְלֵיכָּא** – וכאן אין העירוב ראוי לסעודה מבעוד יום שהרי אינו יודע איזו היא הכבר הטהורה, ולפיכך בין לרבי מאיר ובין לרבי יוסי לא קנה העירוב כלל, ושביתתו בביתו ויכול ללכת משם אלפיים אמה לכל רוח.

הגמרא מבררת מה הדין אם עירב בכבר שדינו עתיד להשתנות בכניסת השבת: **בְּעָא מִינֵּיהּ** [–שאל ממנו] **רָבָא מֵרַב נַחְמָן,** האומר על כבר אחת בערב שבת, **כְּבָר זוֹ הַיּוֹם חוֹל** – חולין היא ומותרת באכילה, **וּלְמָחָר** בשבת הריני מקדישה ותהא **קֹדֶשׁ,** ונמצא שתאסר הכבר באכילה מכניסת השבת, **וְאָמַר** לשלוחיו **עֵירְבוּ לִי בָּהּ, מַהוּ,** האם כיון שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה נחשוש שמא לפני קניית העירוב כבר חל ההקדש, ואין עירובו עירוב שהרי אין מערבין בהקדש, או אין לחשוש לכך. **אָמַר לֵיהּ** רב נחמן, **עֵירְבוּ עֵירוּב.** ולהלן יתבאר טעם הדבר.

עוד שאל רבא את רב נחמן: האומר על כבר בערב שבת שתהא **הַיּוֹם קֹדֶשׁ, וּלְמָחָר** בכניסת השבת היא תיפדה מיד ההקדש תמורת מעות שיש לי בביתי ותהא **חוֹל, וְאָמַר** לשלוחיו **עֵירְבוּ לִי בְּכִיכַּר זֶה, מַהוּ,** האם יש להקל כפי הצד שבתחילת בין השמשות הוא ודאי לילה, ונמצא שכבר התחללה הכבר על המעות ופקעה קדושתה, ואם כן ראויה היא לאכילה וקנה לו עירובו, או לא. **אָמַר לֵיהּ** רב נחמן, **אֵין עֵירְבוּ עֵירוּב.**

רבא מקשה על רב נחמן: מאחר שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, **מַאי שְׁנָא** – מה החילוק בין אמר 'היום חול ולמחר קודש' שאתה מיקל מחמת הספק ואומר שקנה העירוב לפני שהכבר נעשתה הקדש, לבין אמר 'היום קודש ולמחר חול' שאתה מחמיר מספק ואומר שעדיין לא פקעה קדושת הכבר ואין עירובו עירוב.

אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרבא בדרך בדיחות, **לְכִי תֵּיכוֹל עֲלֵיהּ כּוֹרְא דְּמַלְחָא** – כשתמדוד כור של מלח ותתנהו לי בשברי אומר לך את טעם החילוק. וביאר טעמו, שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, ועל כן כשאומר 'הַיּוֹם חוֹל וּלְמָחָר קֹדֶשׁ', **מִסְפֵּיקָא לֹא נָחֲתָא לֵיהּ קְדוּשָּׁה** – מספק לא חל עדיין ההקדש על הכיכר עד שיהיה ודאי לילה, כיון שבזמן הספק יש להחזיקו שנשאר במצבו הקודם שהיה חולין, ולפיכך עירובו עירוב. אבל כשאומר 'הַיּוֹם קֹדֶשׁ וּלְמָחָר חוֹל', **מִסְפֵּיקָא לֹא פָּקְעָא לֵיהּ קְדוּשָּׁתֵיהּ מִינַּיהּ** – מספק אין הקדושה פוקעת מהכבר עד שיהיה ודאי שבת, כיון שיש להחזיקו במצבו הקודם שהיה הקדש, ועל כן אינו עירוב שהרי בבין השמשות לא היה ראוי לאכילה.

הגמרא דנה אימתי בבין השמשות חל העירוב: **תְּנַן הָתָם** בטבול יום (פ"ד מ"ד), **לָגִין** [–כד] **טְבוּל יוֹם** שעדיין לא העריב עליו השמש, **שְׁמִילְאָהוּ מִן הֶחָבִית** יין או שמן **שֶׁל מַעֲשֵׂר** ראשון שהיו עדיין **טָבֵל,** דהיינו שלא הופרשה מהם תרומת מעשר, **וְאָמַר הֲרֵי זֶה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לִכְשֶׁתֶּחְשַׁךְ** – יהא היין שבלגין תרומת מעשר על היין שבחבית, לאחר שתחשך ויטהר הכלי ויהיה ראוי לגעת בתרומה, **דִּבְרֵיו קַיָּמִין** ומשחשיכה הרי זה תרומת מעשר, והיא תרומה טהורה. מוסיפה המשנה: **וְאִם** היה הדבר בערב שבת, **וְאָמַר** לשלוחיו **עֵירְבוּ לִי בְּיֵין שבלגין זֶה, לֹא אָמַר כְּלוּם** ואין זה עירוב, כיון שכשהגיע בין השמשות עדיין היה היין טבל ואינו ראוי לערב בו.

מדייקת הגמרא: **אָמַר רָבָא,** כיון שאינו עירוב, **זֹאת אוֹמֶרֶת** שבזמן **סוֹף הַיּוֹם** של ערב שבת, דהיינו הרגע הראשון של בין השמשות **קוֹנֶה עֵירוּב,**

דְּאִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ שְׁתְּחִילַת הַיּוֹם של שבת דהיינו הרגע הראשון שלאחר בין השמשות קוֹנֶה עֵירוּב, אם כן אִי אָמַר עֵירְבוּ לִי בָּזֶה, אֲמַאי [–מדוע] לֹא אָמַר בְּלוּם, והרי בתחילת השבת כבר חל על היין שבלגין שם תרומה והוא ראוי לאכילה, אלא ודאי סוף היום של ערב שבת קונה עירוב, וכיון שבשעה זו היין עדיין טבל ואינו ראוי לאכילה, אין עירובו עירוב.

דוחה הגמרא: אָמַר רַב פָּפָּא, אֲפִילּוּ תֵּימָא – אפילו אם תאמר שְׁתְּחִילַת הַיּוֹם של שבת קוֹנֶה עֵירוּב, מכל מקום אינו עירוב, וטעם הדבר, דִּבְעָיְנַן – שצריך לערב בְּסָעוּדָה הָרְאוּיָה לאכילה מִבְּעוֹד יוֹם, וְלֵיכָּא – וכאן אין היין ראוי מבעוד יום שהרי עדיין טבל הוא, ולכן אינו עירוב.

משנה

משנתנו מבארת שיש אפשרות להניח עירוב בערב שבת באופן לא וַדַּאי, ולהתנות שאם יתגלה בשבת שיש בו צורך, יתברר למפרע שהעירוב כבר חל בערב שבת בין השמשות, ואם יתגלה שאין בו צורך, יתברר שלא חל. אפשרות כגון זו נידונה בהרבה דינים, והיא קרויה 'ברירה'. התנאים נחלקו האם אכן יש אפשרות כזאת, ומשנתנו נוקטת כדעת הסוברים ש'יש ברירה'.

מַתְנָה אָדָם עַל עֵירוּבוֹ – יכול אדם להניח שני עירובי תחומין, אחד בסוף אלפיים אמה לצד מזרח העיר, ואחד בסוף אלפיים אמה למערבה, ומתנה וְאוֹמֵר, אִם יוודע בשבת שֶׁבָּאוּ נָכְרִים מִן הַמִּזְרָח ואצטרך לברוח מפניהם לצד מערב, יקנה לִי עֵירוּבִי שהנחתי לַמַּעֲרָב, ויהיו ארבעת אלפים אמה ממערב עירי מותרים לי בהילוך. ואף שלא באו הנכרים עד למחר, הוברר למפרע איזה עירוב קנה בבין השמשות. וממשיך ומתנה, ואם יוודע שבאו נכרים מִן הַמַּעֲרָב, יקנה עֵירוּבִי שהנחתי לַמִּזְרָח, כדי שאוכל לברוח ארבעת אלפים אמה לשם. וממשיך ומתנה, וְאִם יוודע שֶׁבָּאוּ לְכָאן וּלְכָאן – למזרח ולמערב, לְמָקוֹם שֶׁאֵרְצֶה אֵלֵךְ, כלומר, יחול העירוב בצד שאחליט בשבת לפנות אליו, ואם יוודע שלא בָּאוּ לֹא לְכָאן וְלֹא לְכָאן, הֲרֵינִי כִּבְנֵי עֲיָרִי – אהיה כשאר בני עירי שלא עירבו, ויהיו לי אלפיים אמה מהעיר לכל צד.

אופן נוסף של תנאי: וכן יכול להניח שני עירובין ולהתנות, אִם יוודע בשבת שֶׁבָּא חָכָם למקום מחוץ לתחום עירי מִן הַמִּזְרָח, יקנה עֵירוּבִי שהנחתי לַמִּזְרָח, שרוצה אני ללמוד תורה מפיו, ואם יוודע שבא לחוץ מתחום עירי מִן הַמַּעֲרָב, יקנה לי עֵירוּבִי שהנחתי לַמַּעֲרָב. ואם יוודע שֶׁבָּא לְכָאן וּלְכָאן – שבאו שני חכמים, למזרח ולמערב, לְמָקוֹם שֶׁאֵרְצֶה אֵלֵךְ. ואם יוודע שלא בא חכם לֹא לְכָאן וְלֹא לְכָאן, הֲרֵינִי כִּבְנֵי עֲיָרִי.

רבי יהודה חולק כשאחד מהם רבו: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כשבא חכם לכאן ולכאן, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן רַבּוֹ, הוֹלֵךְ דווקא אֵצֶל רַבּוֹ, שבודאי בשעת קניית העירוב היתה דעתו שיקנה העירוב ליצידו, אלא שלא ידע לאיזה צד יבא. וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן רַבּוֹתָיו, לְמָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה יֵלֵךְ.

גמרא

אומרת הגמרא: כִּי אָתָא [–כשבא] רַבִּי יִצְחָק, תָּנֵי אִיפְּכָא כּוּלָּהּ מַתְנִיתִין – הביא ברייתא ששנויה להיפך מכל משנתנו, שבמשנתנו מבואר שחפץ לברוח מהנכרים, ומתנה שהעירוב יחול בצד שכנגד ביאתם, ולגבי חכם חפץ לבא אצלו, ורוצה שהעירוב יחול בצד שממנו החכם בא. ואילו בברייתא מבואר להיפך, שחפץ לבוא אל הנכרים, ומתנה שהעירוב יחול בצד שיבואו אליו, אך מהחכם חפץ לברוח, ומתנה שהעירוב יחול בצד שכנגד ביאתו.

מקשה הגמרא: כַּשָּׁיָא נָכְרִים אֲנָכְרִים כַּשָּׁיָא חָכָם אַחָכָם – נמצא שהמשנה והברייתא סותרות, הן בענין באו נכרים והן בענין בא חכם.

מתרצת הגמרא: נָכְרִים אֲנָכְרִים לֹא כַּשָּׁיָא, הָא – משנתנו, מדברת בְּפַרְהַנְּבָנָא – בנכרים גובי מס, ולכך בורח מפניהם, הָא – הברייתא, מדברת בְּמָתֵי דְּמָתָא – בנכרים מושלי העיר, שצריך הוא לצעוק בפניהם שאינם עושים צרכי בני העיר, או לפייסם בשביל כך, ולכך מתנה שעירובו יקנה בצד שלהם. וכן חָכָם אַחָכָם לֹא כַּשָּׁיָא, הָא – משנתנו, מדברת בְּמוֹתֵיב פִּירְקֵי – בחכם שבא לדרוש ברבים, שדעתו לילך לשמוע אותו, ולכך מתנה שעירובו יקנה בצד שלו, הָא – הברייתא, מדברת בְּמַקְרֵי שְׁמַע – חכם שמלמד תינוקות לקרוא שמע ולהתפלל. ומדובר כשבצד השני בא חכם שדורש ברבים, ולכך מתנה שאם בא החכם המקרי שמע למזרח, יקנה לו העירוב שבצד מערב ששם יהיה החכם שדורש, וכן להיפך.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן וכו' רבו, הולך אצל רבו.

הגמרא מבארת את סברת החולקים: וְרַבָּנָן שחולקים עליו, וסוברים שאף אם אחד מהם רבו יכול לילך להיכן שירצה, טעמם מפני דְּזִמְנִין דְּנָיְחָא לֵיהּ בְּחַכְרֵיהּ טָפֵי מֵרַבֵּיהּ – לפעמים נוח לאדם בחבירו יותר מברבו, ולכן אין דעתו מוחלטת ללכת לצד רבו דווקא, ויש לומר דין ברירה גם בזה.

סוגייתנו מבררת את דעת רבי יהודה בענין ברירה. ומביאה הגמרא ברייתא שמבואר בה בדעתו להיפך ממשנתנו: אָמַר רַב, לֵיתָא לְמַתְנִיתִין מִדְּתָנֵי אַיּוֹ – משנתנו אינה עיקר, ונדחית מפני הברייתא ששנה 'איו' [–שם חכם], שבמשנתנו מבואר שגם לדעת רבי יהודה יש ברירה, שמודה שאם באו שני רבותיו משני צידי העיר, יכול להתנות שילך למקום שירצה בו בשבת, ואילו בברייתא של איו מבואר שלדעת רבי יהודה אין ברירה. דְּתָנֵי אַיּוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין אָדָם מַתְנֶה עַל שְׁנֵי דְּבָרִים בְּאֶחָד – אין אדם יכול להתנות על שני חכמים שיבואו למחר לשני צידי העיר, שיוכל ללכת להיכן שירצה, משום שבבין השמשות שאז קונה העירוב אין הדבר מבורר, ואין ברירה, אֶלָּא יכול להתנות רק כשבא חכם אחד, שאִם (כֵּן) בָּא חָכָם לַמִּזְרָח, עֵירוּבוֹ לַמִּזְרָח, וְאִם בָּא חָכָם לַמַּעֲרָב, עֵירוּבוֹ לַמַּעֲרָב, אֲבָל אם באו שני חכמים לְכָאן וּלְכָאן, לֹא – אינו יכול להתנות. ואם כן מוכח מברייתא זו שלדעת רבי יהודה אין ברירה, ושלא כדברי משנתנו.

הגמרא מבארת את הברייתא של איו. מבררת הגמרא: מַאי שְׁנָא לְכָאן וּלְכָאן דְּלָא – מה שונה ההתנאה על שני חכמים הבאים לכאן ולכאן שאינה מועילה, כיון דְּאֵין בְּרִירָה לדעת רבי יהודה, אם כן ההתנאה על חכם אחד, שאומר אם בא לַמִּזְרָח, יחול עירובי שבמזרח, ואם בא לַמַּעֲרָב, יחול עירובי שבמערב, נַמִּי [–גם כן] הדין נותן שלא יועיל, כיון שאֵין בְּרִירָה לדעתו, שהרי בבין השמשות עדיין לא ידוע להיכן יבוא החכם, ונמצא שרק בשבת מתברר למפרע היכן קנה לו אז עירובו, ואם כן גם אופן זה תלוי בברירה.

משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וּכְבָר בָּא חָכָם – ההתנאה על חכם אחד מדוברת כשכבר בא החכם מערב שבת לאחד הצדדים, אך המתנה אינו יודע להיכן, ורק בשבת יתברר לו הדבר, נמצא שבבין השמשות כבר מבורר איזה עירוב חל, ובשבת רק נודע למתנה מה התברר כבר בערב שבת, ואין זה שייך לדין ברירה.

מקשה הגמרא על רב שדחה את משנתנו מפני ברייתא: אַדְרַבָּה [–להיפך], לֵיתָא לְדְאַיּוֹ מִמַּתְנִיתִין – יש לדחות את דברי איו מפני משנתנו שמבואר בה להיפך, שהרי דברי המשנה מדוייקים יותר מדברי הברייתות.

מתרצת הגמרא: לֹא סַלְקָא דַּעְתָּךְ לדחות את דברי איו ולומר שרבי יהודה סובר יש ברירה, דְּהָא שַׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בעוד מקום דְּלֵית לֵיהּ בְּרִירָה, ולכן עדיף לדחות את המשנה שהיא אחת, מפני שני המקומות שמשמע מהם להיפך, (דתנן) [דְּתַנְיָא – בברייתא], הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין [–ממקומות שמתגוררים] הַכּוּתִים, וסתם כותים יינם טבל וצריך להפריש ממנו תרומות ומעשרות, אך אין לו כלים בדי להפריש לתוכם, כיצד יפריש באופן זה,